of state agencies, local governments, public organizations, enterprises, institutions, organizations regardless of ownership as the basis of the object of illicit enrichment.

The author has paid considerable attention to such objects criminal assault in the illicit enrichment as credibility and goodwill, as the commission as illicit enrichment, and any other crimes in the area of performance in one degree or another always undermined the credibility and goodwill of the enterprise, institution or organization, where he works official who commits this type of crime.

On the basis of sound scientific positions determined by the general, delivery and the immediate object of illicit enrichment. Sets the content of these kinds of objects of the crime.

Keywords: *object of crime, crimes in area of public management and professional activities related to granting of public services, generic object of crime, direct object of crime, illicit enrichment.*

Надійшла до редакції 23.12.2014

Івахненко О. А.
аспірант
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.343.3

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ХУЛІГАНСЬКІ ДІЯННЯ: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

Розглянуто питання історії розвитку встановлення кримінальної відповідальності за вчинення хуліганських діянь у вітчизняному законодавстві.

Ключові слова: *хуліганські діяння, законодавство, історія розвитку.*

Постановка проблеми. Поняття «хуліган», «хуліганство», «хуліганські діяння» з'явилися в нашій мові, літературі та офіційних джерелах порівняно недавно – наприкінці XIX ст., але самі діяння, які охоплюються такою термінологією, мали місце протягом усієї історії розвитку суспільства, держави і права, при цьому вони завжди оцінювалися з боку суспільства і держави як негативні явища, що певним чином відображалося й у відповідних правових джерелах. Тому звернення до історії розвитку вітчизняного закону про кримінальну відповідальність за хуліганські діяння є важливим підґрунтям для з'ясування суті та змісту цих діянь.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Що стосується етимологічного походження вказаної термінології, то в літературі не існує єдності думок з цього приводу. Так, на думку П.І. Люблінського, вперше про хуліганів («вуличних арабів») почали говорити в Америці, розуміючи під цим «шайки» молодих людей, що кидали виклик закону та порядку і свої потреби задовольняли застосуванням насильства до будь-кого. Жорстокість, агресія, озлобленість до всіх і кожного – суб'єктивні якості цих осіб. Водночас дослідник зазначає, що французькі знавці злочинного світу, вказуючи на притаманні хуліганам агресивність,

жорстокість, глибоку аморальність, називали їх «апаші», що походить від назви одного з американських індіанських племен, яке кочувало між Техасом і Каліфорнією [1, с. 38-39]. Відповідно до інших версій термін «хуліган» походить від двох російських слів «хулить» та «гадить» [2, с. 7] або від давньоруського «хула» та французького «gens» (люди) [3, с. 14], тобто хуліганами називали осіб, які бажали образити, принизити інших людей. Проте більшість юристів і лінгвістів пов'язують походження цього слова з прізвищем ірландської родини злочинців Hooligan, яка проживала у XVIII ст. у південно-східній частині Лондона та відрізнялася особливим буйством та бешкетом, або від імені ірландця Holly, що організував декілька банд, які тероризували оточуючих [2, с. 7; 4, с. 8; 5, с. 8]. Але й ще до появи цього терміна зазначені дії самі по себе визнавалися суспільно небезпечними і тягли відповідальність згідно з чинним у той чи іншій період суспільного життя законодавством.

Метою статті є розгляд історії розвитку вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганські діяння.

Виклад основного матеріалу. З давніх часів безкультурні, аморальні, особливо зухвалі та цинічні дії, спрямовані на порушення громадського порядку, тягли сувору відповідальність. До того ж, як зазначає Л.О. Кузнєцова, якщо протиправне діяння відбувалося без будь-яких причин чи приводів і не було нічим спровоковане, то покарання істотно посилювалося [6, с. 29].

Зокрема, у ст. 6 Поширеної редакції Руської Правди вказується: «Но оже будеть убил или в сваде, или в пиру явлено, то такоему платити по верви ныне, иже ся прикладывають вирою» [7, с. 64], тобто, як вказується у коментарі до цієї статті, тут йдеться про вбивство, вчинене у громадському місці («в пиру») за присутності інших осіб («явлено») [7, с. 86].

Як зазначає В.В. Налуцишин, у Соборному Уложенні 1649 р. царя Олексія Михайловича передбачалась відповідальність за «озорство», під яким розумілися групові бійки «стінка на стінку» між жителями населених пунктів, вулиць тощо, «кабатчина», брутальна лайка [5, с. 9].

Однак у Соборному Уложенні 1649 р. відповідальність за порушення громадського порядку передбачалась не тільки у цьому, але й у багатьох інших випадках. Особливо тут слід звернути увагу на такі положення:

– глава I «О богохульниках и о церковных мятежниках» містила норми, в яких прямо передбачалась відповідальність за порушення порядку будь-якими діями в момент здійснення релігійного обряду, а саме: «2) а будет какой бесчинник пришел в церковь божию во время святыя литургии, и каким ни буди обычаем божественныя литургии совершити не даст… 4) а будет кто пришел в церковь божиию, учнет бити кого ни буди, и убьет кого до смерти… 5) а будет ранит, а не до смерти убьет… 6) а будет такой бесчинник кого ни буди в церкви божии ударит, а не ранит… 7) а будет кого обесчестит словом, а не ударит…» [8, с. 85-86];

– глава III «О государеве дворе, чтоб на государеве дворе ни от кого никакова бесчиньства и брани не было» містила норми, в яких передбачалась відповідальність за порушення порядку такими ж діями у місці перебування

вищого органу державної влади [8, с. 89-90], а у ст. 105 глави X «О суде» передбачалася відповідальність за порушення такими ж діями порядку в момент здійснення правосуддя [8, с. 112-113].

Тобто в усіх цих випадках встановлювалась відповідальність за злочини, які порушують громадський порядок або з мотивів неповаги до існуючого порядку, або хоча б з інших (особистих) мотивів, але з очевидним для винного порушенням громадського порядку.

Крім того, Соборне Уложення 1649 р. у ст. 17 Глави XXII «Указ, за какие вины кому чинити смертная казнь, а за какие вины смертию не казнити, а чинити наказание» передбачало норму, в якій встановлювалась відповідальність за злочини, вчинені хоча б і без очевидного порушення громадського порядку, але з таких мотивів, які сучасна юридична наука та судова практика називають хуліганськими: «А будет кто с похвалы, или с пьянства, или умыслом наскачет на лошади на чью жену и лошадью ея стопчет и повалит, и тем ея обесчестит, или ея тем боем изувечит, и беременная будет жена от того его бою дитя родит мертво, а сама будет жива… А будет от того его бою та жена и сама умрет…» [8, с. 249-250].

Багато уваги розглядуваній категорії злочинів було приділено також в «Уложенні про покарання кримінальні та виправні» 1845 р. Зокрема, статтями 223-240 глави III «Об оскорблении святыни и нарушении церковного благочиния» Розділу II «О преступлениях против веры и о нарушении ограждающих оную постановлений» передбачалася відповідальність за різноманітні злочини, вчинені в момент здійснення релігійних обрядів; у цьому ж Розділі II, глава IV «О святотатстве, разрытии могил и ограблении мертвых тел», містилася ст. 256, в якій встановлювалася відповідальність «за разрытие могил для ограбления или для поругания над погребенными» [9, с. 636-639, 643]. У главі II «Об оскорблении и явном неуважении к присутственным местам» Розділу IV «О преступлениях и проступках против порядка управления» (ст. 301-316) передбачалися ознаки злочинів у вигляді публічного прояву неповаги до Уряду та виданих ним нормативним документів, а також до порядку, встановленого в місцях розташування органів влади та управління [9, с. 654-658]. Крім того, глава III «О нарушении общественного порядка, спокойствия и ограждающих оные постановлений» Розділу VIII «О преступлениях против общественного благоустройства и благочиния» містила відділення II «О распространении вредных слухов», у статтях якого (ст. 1156-1158) встановлювалася відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про небезпеку [9, с. 817].

У Кримінальному уложенні 1903 р. також було передбачено багато норм, яки встановлювали відповідальність за порушення громадського порядку або інші за прояви неповаги до суспільства. Зокрема, Глава II «О нарушении ограждающих веру постановлений» традиційно містила норми, в яких встановлювалась відповідальність за вчинення певних суспільно небезпечних діянь під час здійснення релігійних обрядів (ст. 73-79) [10, с. 32-33]. Глава XII «О нарушении постановлений, ограждающих общественное спокойствие» містила ст. 262, яка передбачала відповідальність за вчинення бешкетувань у громад-

ських місцях, та ст. 263, яка встановлювала відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці [10, с. 109-110], а у главі XIII «О нарушении постановлений о надзоре за общественною нравственностью» містилися норми, відповідно до яких притягалися до кримінальної відповідальності «виновный в появлении в публичном месте в состоянии явного опьянения, угрожающем безопасности, спокойствию и благочинию» (ст. 284) та «виновный в причинении напрасных мучений домашним животным» (ст. 287) [10, с. 117, 118]. Крім того, у главі XIII «О повреждении имущества, путей сообщения, предостерегательных, граничных и тому подобных знаков или предметов» мали місце норми, які встановлювали відповідальність за діяння, що вчиняються у дійсності частіше за все з хуліганських мотивів, а саме: пошкодження публічного пам'ятника (п. 1 ст. 550), пошкодження предметів, що належать церкві (ст. 553), пошкодження могили (ст. 554), порушення безпеки залізничного або водного транспорту (ст. 558) [10, с. 210-214].

У зв'язку з такою ситуацією у кримінальному законодавстві серед вчених наприкінці XIX – початку XX ст. точилося багато дискусій про юридичну природу поняття хуліганства. На думку одних юристів (наприклад, Т.Г. Башилов, В.І. Громов), через те, що хуліганство є особливим видом злочину, такий окремий склад злочину необхідно передбачити у кримінальному законодавстві; проте багато інших вчених (наприклад, А.Н. Трайнін, М.П. Чубинський, В.Я. Гуревич) висловлювали думку, що такого злочину, як хуліганство, не існує, а є тільки хуліганські потреби та мотиви. Остання позиція була підтримана також на З'їзді руської групи Міжнародного союзу криміналістів, який відбувся у 1914 році в Петербурзі й не сприйняв пропозицію щодо включення до числа злочинів хуліганства як самостійного діяння [5, с. 10; 6, с. 35].

Як окреме суспільно небезпечне діяння хуліганство було визнане у радянський період. Вже 5 листопада 1917 р. Рада Народних Комісарів у зверненні «До населення» вказувала: «Встановлюйте суворіший революційний порядок, безпощадно придушуйте прояви анархії з боку пияк, хуліганів, контрреволюціонерів, юнкерів, корніловців» [11, с. 11].

Першу спробу визначити хуліганство як самостійний злочин було здійснено у постанові Касаційного відділу ВЦВК 6 жовтня 1918 р. «Про підсудність революційним трибуналам», згідно з якою винним у хуліганстві вважався той, «хто виключно з метою внести дезорганізацію в розпорядження Радянської влади або образити моральні почуття чи політичні переконання оточуючих вчинив безчинство» [5, с. 11; 11, с. 37].

У подальшому стало очевидним, що бешкетництво, побутові образи, зневага до пересічних громадян не сприймаються як «політичні» або «контрреволюційні» прояви, тому хуліганство стало визначатися як звичайний загальнокримінальний злочин.

Вперше хуліганство як окремий склад злочину було передбачене у ст. 176 КК УСРР 1922 р., яка містилася у підглаві 5 «Інші посягання на особистість та її гідність» Глави 5 Особливої частини КК «Злочини проти життя, здоров'я, волі і гідності особи», складалася з однієї частини і мала диспози-

цію такого змісту: «Хуліганство, тобто бешкетні, безцільні, поєднані з явним проявом неповаги до окремих громадян чи суспільства в цілому дії» [12].

Першу редакцію ст. 176 КК УСРР 1922 р. було істотно змінено після прийняття постанови ВУЦВК і РНК УСРР від 25 серпня 1926 р. «Про посилення боротьби з хуліганством», відповідно до якої хуліганством стали вважатись «бешкетні, поєднані з явною неповагою до суспільства дії». Тобто з попередньої редакції диспозиції статті було виключено положення про «безцільні» дії та прояв неповаги до «окремих громадян». Але статтю було доповнено багатьма кваліфікуючими ознаками, а саме: буйство, безчинство, повторні випадки або коли дії вперто не припинялись, незважаючи на попередження органів охорони громадського порядку (ч. 2 ст. 176); винятковий цинізм або зухвальство, вчинення групою осіб або щодо малолітніх чи жінок (ч. 3 ст. 176); дії, поєднані з убивством, зґвалтуванням, тяжким тілесним ушкодженням або підпалом (ч. 4 ст. 176) [5, с. 12-13].

Стаття 70 Кримінального кодексу УСРР 1927 р., яка передбачала відповідальність за хуліганство і містилася у Главі II Особливої частини КК «Злочини проти порядку управління», в цілому відбивала положення останньої редакції ст. 176 КК 1922 р., але мала деякі принципові особливості. Зокрема, у ч. 1 встановлювалася відповідальність за «хуліганство, тобто бешкетні вчинки, поєднані з очевидною неповагою до Республіки або суспільства, якщо вони ускладнялися буйством чи бешкетом, або вчинені повторно, або вперто не припинялися, незважаючи на попередження органів, що охороняють громадський порядок»; у ч. 2 – за «ті самі вчинки, якщо вони відзначалися винятковим цинізмом чи нахабством, або їх учинила група осіб, або стосовно малолітніх чи жінок»; у ч. 3 – за «ті самі вчинки, якщо вони поєднані з вбивством, зґвалтуванням, тяжким тілесним ушкодженням чи підпалом» [13]. Тобто у конструкції ст. 70 КК 1927 р. порівняно зі ст. 176 КК 1922 р., з одного боку, було фактично декриміналізоване так зване «просте» хуліганство, а з іншого – ті ознаки, які у ст. 176 КК 1922 р. передбачалися як кваліфікуючі, були поділені у ст. 70 КК 1927 р. між ознаками диспозиції та кваліфікуючими ознаками, бо у частинах 1 і 2 містилися ознаки фактично однакових за своєю суспільною небезпекою дій, які можна охопити поняттям «злісне хуліганство».

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР від 16 листопада 1940 р., прийнятого на виконання Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 серпня 1940 р. «Про кримінальну відповідальність за дрібні крадіжки на виробництві та за хуліганство», у ст. 70 КК було внесено зміни, згідно з якими відповідальність за хуліганство встановлювалась таким чином: у ч. 1 – за «хуліганські дії на підприємствах, в установах та прилюдних місцях»; у ч. 2 – за «ті самі дії, якщо вони ускладнені буйством або бешкетом, або вчинені повторно, або вперто не припинялись, незважаючи на попередження органів, які охороняють громадський порядок, або за своїм змістом відзначались винятковим цинізмом чи зухвальством, або вчинені групою осіб, або щодо неповнолітніх чи жінок»; у ч. 3 – за «ті самі дії, якщо вони поєднані з убивством, зґвалтуванням, тяжким тілесним ушкодженням чи підпалом» [14].

Таким чином, у новій частині 1 ст. 70 КК було відновлено кримінальну відповідальність за просте хуліганство, а частини 1 і 2 попередньої редакції статті були об'єднані у частині 2 нової редакції.

Водночас до хуліганських діянь кримінально-правова наука та судова практика відносили також інші дії, які раніше кваліфікувалися за самостійними складами злочинів. Зокрема, зверталась увага, що у зв'язку з виключенням з Кодексу 1927 р. окремого складу злочину, який був передбачений ст. 87 КК 1922 р. та встановлював відповідальність за наругу над держаним гербом, прапором, пам'ятником революції, такі дії слід було кваліфікувати за ст. 70 КК 1927 р. як хуліганські дії, пов'язані з неповагою до Республіки [15, с. 94]. Також здійснювалося чітке розмежування між хуліганством, поєднаним з умисним вбивством (ч. 3 ст. 70), та вбивством з хуліганських мотивів, яке кваліфікувалося за п. «а» ст. 138 КК як умисне вбивство, вчинене з низьких мотивів. Більш того, Указом Президії Верховної Ради УРСР від 28 липня 1959 р. «Про внесення змін у ст. 138, 139 і частину третю ст. 70 Кримінального кодексу Української РСР» з ч. 3 ст. 70 було виключено слово «убивство», а п. «а» ст. 138 КК був викладений у такій редакції: «з користі, в тому числі при розбійному нападі, з хуліганських або інших низьких мотивів» [16]. Цю новелу незабаром було відновлено у КК УРСР 1960 р., який в окремому пункті ст. 93 КК, що встановлювала відповідальність за умисне вбивство за обтяжуючих обставин, передбачив таку кваліфікуючу ознаку, як умисне вбивство з хуліганських мотивів (п. «б») [17]. Як зазначила з цього приводу Л.О. Кузнєцова, тут «історично важливим є те, що хуліганство почалося на законодавчому рівні розумітися не тільки як окремий злочин, але й одночасно як мотив» [6, с. 41]. Що ж стосується відповідальності за хуліганство як за окремий злочин, то його ознаки були передбаченні у ст. 206 КК, перша і подальші редакції якої суттєво відрізнялися від редакції ст. 70 КК 1927 р.

З моменту прийняття Кодексу 28 грудня 1960 р. ст. 206 КК складалася з двох частин, в яких встановлювалась відповідальність за просте та злісне хуліганство [17], однак трохи пізніше український законодавець згідно з положеннями Указу Президії Верховної Ради СРСР від 26 липня 1966 р. «Про посилення відповідальності за хуліганство» Указом Президії Верховної Ради УРСР від 17 серпня 1966 р. відновив класичну тріаду складу хуліганства з розподілом його просте, злісне та особливо злісне і виклав цю статтю у редакції, яка передбачала відповідальність: у ч. 1 – за «хуліганство, тобто навмисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, а так само дрібне хуліганство, вчинене особою, до якої протягом року було застосовано захід адміністративного впливу за дрібне хуліганство»; у ч. 2 – за «злісне хуліганство, тобто ті ж дії, що відзначаються за своїм змістом винятковим цинізмом чи особливою зухвалістю, або зв'язані з опором представнику влади, представнику громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які присікають хуліганські дії, а так само вчинені особою, раніше судимою за хуліганство»; у ч. 3 – за «дії, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, якщо вони

вчинені із застосуванням чи спробою застосування вогнепальної зброї або ножів, кастетів чи іншої холодної зброї, а так само інших предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень» [18].

Пізніше до ст. 206 КК було внесено ще такі суттєві зміни: указом Президії Верховної Ради УРСР від 12 грудня 1969 р. до ч. 3 ст. 206 КК було введено термін «особливо злісне хуліганство» [19], а указом Президії Верховної Ради УРСР від 23 березня 1977 р. ч. 1 ст. 206 КК було змінено та викладено у такій редакції: «Хуліганство, тобто умисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства» [20]. Таким чином, останнім указом було декриміналізовано дрібне хуліганство, вчинене особою, до якої протягом року було застосовано захід адміністративного впливу за дрібне хуліганство, в результаті чого зміст простого хуліганства знов став таким, яким він був у першій редакції ч. 1 ст. 206 КК.

Протягом чинності КК 1960 р. до нього було введено такі нові склади злочинів, ознаками яких стали охоплюватися діяння, котрі до цього традиційно відносилися до різновидів хуліганських дій. Вже з моменту прийняття Кодексу у ньому містилася ст. 212 КК, яка встановлювала відповідальність за глум над могилою [17]. Далі були введені такі нові склади злочинів: указом Президії Верховної Ради УРСР від 18 листопада 1963 р. – ст. 217-1, яка передбачала відповідальність за самовільну без потреби зупинку поїзда [21]; від 9 листопада 1966 р. – ст. 187-2, що встановлювала відповідальність за глум над державною символікою [22]; від 29 квітня 1988 р. – ст. 207-1, яка передбачала ознаки жорстокого поводження з тваринами [23]; від 26 січня 1993 р. – ст. 206-2, котра в окремому складі містила ознаки таких діянь, як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об’єктів власності [24].

Таку тенденцію продовжено також у новому КК України, прийнятому 5 квітня 2001 р. [25]. Положення ст. 206, п. «б» ст. 93, статей 212, 217-1, 187-2, 207-1, 206-2 КК 1960 р. відбиті відповідно у ст. 296, п. 7 ч. 2 ст. 115, ст. 297, 283, 358, 299, 259 КК 2001 р.

Висновки. Таким чином, історія розвитку вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність за хуліганські діяння переконує в тому, що до таких діянь слід відносити не тільки ті, які підпадають під ознаки складу хуліганства, передбаченого окремою статтею кримінального закону, але й ті діяння, які об’єктивно грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, однак згідно із законом кваліфікуються за іншими статтями КК, а також ті діяння, які хоча і не спрямовані на порушення громадського порядку, однак вчинені з хуліганських мотивів.

Бібліографічні посилання

1. *Люблинский П. И.* Хулиганство и его социально-бытовые корни / П. И. Люблинский // Хулиганство и хулиганы : сб. / под ред. В. Н. Толмачева. – М. : Издат. НКВД РСФСР, 1929. – С. 38-62.

2. *Даньшин И. Н.* Ответственность за хулиганство по советскому уголовному праву / И. Н. Даньшин. – Х. : Изд-во Харьк. ун-та, 1971. – 192 с.

3. *Григорян К. В.* Хулиганство по уголовному праву России : автореф. дис. … канд. юрид. наук / В. К. Григорян. – М., 2010. – 26 с.

4. *Наклович М. Л.* Кримінально-правова боротьба з хуліганством / М. Л. Наклович. – Львів : Вища школа, 1974. – 112 с.

5. *Налуцишин В. В.* Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) / В. В. Налуцишин. – Х., 2009. – 252 с.

6. *Кузнецова Л. О.* Кримінальна відповідальність за хуліганство: порівняльно-правове дослідження : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.08 / Кузнецова Лариса Олександрівна. – К., 2011. – 307 с.

7. Российское законодательство Х-ХХвеков / в девяти томах. – Т. 1. Законодательство Древней Руси. – М. : Юрид. лит., 1984. – 432 с.

8. Российское законодательство Х-ХХвеков / в девяти томах. – Т. 3. Акты Земских соборов. – М. : Юрид. лит., 1985. – 512 с.

9. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. Август 1845 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том ХХ. Отделение первое. – СПб. : Типография II Отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1846. – С. 600-1010.

10. Уголовное уложение. Высочайше утвержденное 22 марта 1903 г. – СПб. : Издание Государственной канцелярии, 1903. – 284 с.

11. Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР (1917-1952) / под ред. проф. И. Т. Голякова. – М. : Госюриздат, 1953. – 464 с.

12. Уголовный кодекс УССР. – Х. : Издание Наркомюста УССР, 1922. – 100 с.

13. Уголовный кодекс УССР / в ред. 1927 г. – 2-е издание официальное. – Х. : Юрид. изд-во НКЮ УССР, 1927. – 135 с.

14. Уголовный кодекс Украинской ССР. – М. : Изд-во НКЮ СССР, 1942. – 104 с.

15. Уголовный кодекс УССР и РСФСР. Сравнительный текст и комментарий / под ред. М. Е. Шаргея, С. А. Пригова, Ю. П. Мазуренко. – Вып. III. Преступления против порядка управления / сост. проф. Э. Немировский и Н. Филин. – Х. : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1928. – С. 3-135.

16. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1959. – № 22. – Ст. 128.

17. Кримінальний кодекс Української РСР : прийнятий Законом Української РСР 28 грудня 1960 р. // ВВР УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.

18. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1966. – № 32. – Ст. 195.

19. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1969. – № 50. – Ст. 388.

20. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1977. – № 14. – Ст. 128.

21. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1963. – № 48. – Ст. 677.

22. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1966. – № 44. – Ст. 273.

23. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1988. – № 19. – Ст. 481.

24. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1993. – № 12. – Ст. 97.

25. Кримінальний кодекс України : прийнятий Законом України від 5 квітня 2001 р. // ВВР України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

Ивахненко А.А. Уголовная ответственность за хулиганские деяния: исторический очерк. Рассмотрены вопросы относительно истории развития отечественного законодательства в части установления уголовной ответственности за хулиганские деяния.

Ключевые слова: *хулиганские деяния, законодательство, история развития.*

Ivakhnenko O. A. Criminal liability for acts of hooliganism: historical overview. The article deals with the history of the national legislation regarding the criminalization of acts of hooliganism. The attention is paid to the fact that, although such thing as a "bully", "hooliganism", "hooligan acts" appeared in our literature and official documents not so long ago – at the end of the twentieth century, but the actual acts that fall under this terminology, have occurred throughout the history of the development of society, the state and law. At the same time they are always evaluated by society and the state as a negative phenomenon that finds expression in a certain way and in the relevant legal sources. The author has exposed that the mention of such acts take place even in a legislative act of Kievan Rus – Russian Pravda, and in

the Code of the Cathedral of 1649, the Penal Code and Criminal Corrections of 1845, the Criminal Code of 1903, despite the absence of separate provisions on liability for hooliganism, established system of rules on liability for acts that violate public order and expressing clear disrespect for society with the division of these actions to those that occurred in the church, government or administration, court, public places. On the other hand, the presence in Ukrainian criminal codes of 1922, 1927, 1960, 2001 of a separate article, which includes responsibility for disorderly conduct, as such, does not allow to cover the signs of bullying all the acts that infringe on public order, so many of these acts are qualified by other articles of the Criminal Code. In this context, taking into account the development of the legislative history the author has concluded that acts of hooliganism should include not only those that fall under the signs of bullying, as provided for in a separate article of the criminal law, but those acts that violate public order, but in accordance with the law they are qualified under other articles, as well as those acts which, although not aimed at disturbing public order, however, committed out of hooliganism.

***Keywords**: hooligan acts, laws, history of development.*

Надійшла до редакції 07.12.2014

Носенко В. А.
здобувач
(Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)

УДК 343.9

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ УСТАНОВАХ ЗАКРИТОГО ТИПУ

Надано кримінологічну характеристику жертви злочинів проти життя та здоров'я особи у кримінально-виконавчих установах закритого типу та сформульовано пропозиції щодо запобігання таким злочинам.

***Ключові слова:** злочин, злочинність, запобігання злочинам, жертва злочинів, установа виконання покарань.*

Постановка проблеми.Проблема запобігання злочинам серед осіб, які відбувають покарання, продовжує залишатися нагальною. При загальному зниженні злочинності у державі за останні роки у кримінально-виконавчих установах закритого типу (далі – КВУЗТ) спостерігається стала тенденція до високого рівня злочинності, в тому числі злочинів проти життя та здоров'я особи.

У кримінологічній науці домінуючою є позиція, що головним напрямом у вирішенні цієї проблеми є виявлення осіб, від яких із найбільшою ймовірністю можна очікувати вчинення досліджуваних злочинів, і своєчасне здійснення стосовно них профілактичних заходів [1, с. 3]. Однак, як нам справедливо видається, не можна залишати без уваги й інші реальні можливості підвищення ефективності запобігання злочинам проти життя та здоров'я особи у КВУЗТ. Йдеться про необхідність вивчення особи потерпілих, тобто про